

דבר אי"ק - אגרות

יום הבכורים - זמן מתן תורתנו

"מריש ירחא דניסן עד תמיא ביה איתוקם תמיד, שהיו צדוקים אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד (ונצחו חכמים שבא משל צבור, מתרומת הלשכה) מתמניא ביה ועד סוף מועדא, איתותב חנא דשבויעא, שהיו ביתוסין אומרים: עזרת אחר שבת (ולפי זה אין קצירת העומר דוחה שבת, ונצחו חכמים שעזרת אינו דוקא אחר שבת וממילא קצירת העומר הוא ממחרת יום-טוב, ואם הל בשבת דוחה את השבת)". (מנחות סה ע"א)

בתקופתנו הגדולה להעדרותה של האומה לשיבת שבותה, לחדוש עמדתה העצמית על ארצה העתיקה, אחר שנות מאות רבות של תרדמה לאומית ושל חורבן הישוב אשר לארצנו הקדושה, הגנו חייבים חובה כפולה לפשפש באוצרותינו העתיקים לדעת מה היו אלה הרמסים אשר היו בחיינו הכלליים מאז כי רק על ידי הידיעה הזאת נוכל לכוון, את המשקל, לדעת איזה זרם הוא עמי ומקורו לנו, ומתוך כך גם נצחי בטבעו ונותן לנו תקומה, זרם רוחני שכח כביר עפון בו להחזיק את חיי האומה בכל תקופותיה ולהגביר את כחה העצמי, ליתן לה את לשד חייה על אף כל צוריה ורומסי כבודה; ואיזה זרם מקרי, לקוח מבארות זרים ובא אל גבול האומה על ידי השפעה של חולשה עצמית ושל דלדול כחה המקורי, ומתוך כך אין לו תקומה נצחית והוא כמוץ לפני רוח הזמנים אשר ישטפוהו בלי להשאיר לו רושם עמוק בחיי הכלל.

גם בתקופת הבית השני כשבונו אל הארץ המורשה, אחרי המשבר הגדול של גלות בבל, כבר בא הצורך לכרות עמוק את מעין החיים אשר להתחיה, גם אז עמדו כבר ממשולים על הדרך, והכרות שטחית אשר לא יכלו להחזיק מעמד נצחי בחיי האומה צצו ועלו על שדרמותינו וניוו לנו לרועץ, לצמחי לענה וראש.

עלו קמטונים בדמות - צדוקיות וביתוסיות, והללו באו בטענותיהם המזויפות לאמור:

כיצד יכולה עבודת ד' היותר מסתורית, הנעולה באלפי עזקאין בעד שכלו הצרינגולי של האדם, - להיות יסוד צבורי ככה היתה הטענה הצדוקית, עבודת הקדש ודוקא היותר כללית והיותר יסודית שלה, צריכה - לפי דעתם - להיות דבר פרטי - ייחודי מתנדב ומביא תמיד, זאת היא התשגה השטחית, הצדוקית, שהגנו עדיין אוכלים את הבוסק העומת של גפן סדום וזה ושינינו קרות, אבל נצח ישראל נצח וינצח - ו"איתוקם תמיד", כי אמנם לא דבר פרטי הוא התוכן של עבודת הקדש בישראל, כי אם דבר צבורי וכללי ודבר העומד ברום חיי הלאום ומחיה את הלאום כולו, ואי אפשר שיהיה יוצא מקשר החיים הזה כל אשר יחבר אל החיים (עפ"י קהלת ט ד) באומה.

והלאה אנו צועדים, בנין הארץ, היסוד הראשי, החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קדש קדשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכו כלם קדש הם, כי הוא כולו ממלא את בטוי הקדש של כל האנושיות וכל היקום שלו, ובכל מקום שקויי-אור קדש משתלחים לברכה אינם כי אם ענפים מגזע מטעו, הרי גם חקלאותו כולה היא ספוגת קדש, והקדש הזה שביסוד החקלאי מובלט הוא על ידי זה שהגינת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת עבודת הקדש היותר עליונה, והקרבת המקודש עמו הוא קרבן צבור שדוחה את השבת.

הביתוסיות וראי לא היתה חרדה על קדושת השבת ושמירתו יותר משומרי התורה הנצחיים, הפרושים, ולא בשביל משמרת השבת ממלאכה קצירת העומר היתה מלחמתם כל כך נטושה נגד המציאות של האפשרות שידחה העומר את השבת, אם לא יפרישו כפירוש הפילסוף שלהם, "ממחרת השבת" (ויקרא כג טו), ממחרת שבת בראשית" (מנחות סה ע"ב), אבל מחשבת-רעל עמוקה היתה בלבבם. הם, אשר לא יכלו להתעמק בסגולה ישראל המיוחדת, לדעת את עומק הקדש הם, לגוי הקדוש הזה, אשר בשבתו על אדמת קדשו גם חקלאותו ובנין ארצו אשר, כל תוצאותיה המששיות והקרקעיות תוכן קדש יש להם, ודגל קדש הוא דגלם, ואוצר הקדש, התורה הקדושה, הוא כל מוסר חייהם הלאומיים כמו הפרטיים.

זאת ידעו הכל כי השבת קודש הוא לישראל והשכיחה מכל מלאכה היא בו חובה נמרצת, יוצא מן הכלל הוא רק התוכן של עבודת הקדש ה"יונה, המסתורית, הספוגה אור קדש-קדשים, עבודת המקדש, אבל מי ריחן להשוב שתהיה החקלאות קשורה בקשר אמין, עם עבודת הקדש העליונה הרזית, השממית: ידעו הכל כי אסורה היא כל עבודה וכל מלאכה בשבת, ו"בחריש חרמש בקמה" (שמות לו כא), ואיך יכול הקרבן הבא ב"מהל חרמש בקמה" (דברים טו ט) להיות דוחה, את השבת, אם לא הרמז הגדול שיש כאן כי החקלאות הארץ-ישראלית בישראל, יסוד ישונו ובנין נחלתו, - נמשכת היא ממקור הקדש באומה קדושה זו, ואם כי כל העבודה החקלאית בגילוייה והתמשכותה המעשית, הרי היא מכלל מלאכת החול ואסורה בשבת, אבל הקרבן של תגינת ראשית הקציר מההל חרמש בקמה מוכרח להיות עולה למדרגת-הקדש של הצבור הקבועה הדוחה את השבת, ואז האומה יודעת בכללותה איך לנצור את אישון עינה, את קדשיה כולם, את דבר ד' אשר עמה, את התורה ואת המצוות שהן חיי סגולתה.

וזאת לא יכלה הביחוסיות לעכל, עיניה החלשות כהו ולא יכלו לסבול את האור הגדול הזה הזורה במלוא-הדרו, ועל כן רצתה להאפיל אותו ולהבליט ש"אין קצירת העומר דוחה את השבת", אין החקלאות עולה גם בישראל למדרגה של קדש קדשים, וממילא יתפוס בה החול הרגיל את מעמדו ומהז תוכל כבר הדרגה להיות הולכת ויורדת עד כדי האפסיות של אור הקדש מחיי הלאום, והקובץ הישועי, אבל נצחו חכמים ו"איתותב חנא דשבויעא" יודע לכל ישראל כי "ממחרת השבת" וממילא עד ממחרת השבת השביעית - אין משמעותם שבת בראשית, ואם אירע ראשית הקציר, קרבן העומר להיות בשבת, דינו הוא דוקא יבוא עבודת הקדש הקבועה, הצבורית, להיות רוחה את השבת, ומהז דוקא יבוא מקור-חיים לקדושת השבת ושמירתו בכל ציינו וקדושת משפטי התורה והחוקיה, בכל הדרת קדסם, כדבר ד' מקדש השבת, ומהז גם כן אנו למדים כי רוח האומה כולה, בייחודה וכללותה, כולו קודש הוא "כי עם קדוש אתה לד' אלקיך" (דברים ז: י ו כא) וברוח המיוחד הזה אשר אין בכל העמים משלו נקום ונתעורר (עפ"י תהילים כ ט), וכל עמי התבל יתנו לנו כבוד ועז ותחית עולם תהיה לנו, "ויודעו תעי רוח בינה" (ישעיה כט כד), כי קדוש ישראל הוא מקוד ישענו סלה, ונתנו התורה והמצוה כולם חיי הלאום כולו המה, ונגד המהרסים מכל הצדדים, ונגד הכורים השטחיים, שלא הבינו ולא יבינו עוד את רוח האומה לכל עומקו, שהתאמצו ומתאמצים לעשות את עבודת הקדש ומשמרת התורה והמצוה כולה רק לרבר פרטי באומה - "יתוקם לנו תמיד" הבא דוקא משל צבור; ונגד אלה החפצים לנתק את היסוד החקלאי בארץ-ישראל מקשר קדושתו המחיה אותו לעד על אדמת הקדוש, - איתותב חנא דשבויעא.

וזהו לנו יום הבכורים - יום מתן תורתנו לאום עולם לישראל, ולערוכת-ניצח לתקומת שיבת שבותו, וצמיחת קרן ישועו, על אדמת קדשו - יר אהב סלה (עפ"י תהילים מז ה), בימין ד' רוממה! ימין ד' העושה חיל (עפ"י תהילים קה טו) אשר רק בה ישוע ישראל תשועת עולמים (עפ"י ישעיה מה יז) וארצו תבנה בנין שלם במהרה בימינו.

(מאמרי הראיה, ח"א, עמ' 177)

בראשית מטעו של העם הזה, אשר ידע לקרוא בשם הרעיון האלהי הברור והטהור בעת השלטון הכביר של האליליות בטומאתה-פראותה. נתגלתה השאיפה להקים צבור אנושי גדול אשר "ישמור את דרך ד' לעשות צדקה ומשפט". זוהי השאיפה, שבאה מכה ההכרה הברורה והעזה והתביעה המוסרית, הזכוללת והרמה, להוציא את האנושיות מתחת סבל נורא של צרות רוחניות וחמריות ולהביאנה לחיי חופש מלאי הוד ועדן, באור האידויאה האלהית, ולהצליח בזה את כל האדם כולו. למלואה של שאיפה זו צריך דוקא, שצבור זה יהיה בעל מדינה פוליטית וסוציאלית וכסא ממלכה לאומית, ברום התרבות האנושית, "עם חכם ובבון וגוי גדול", והאידויאה האלהית המוחלטת מושלת שמה ומחיה את העם ואת הארץ במאור-חיה. למען דעת, שלא רק יחידים חכמים מצוינים, חסידים ונזירים ואנשי-קדש, חיים באור האידויאה האלהית, כי גם עמים שלמים, מתוקנים ומשוכללים בכל תקוני התרבות והישוב המדיני; עמים שלמים, הכוללים בתוכם את כל השדרות האנושיות השונות, מן רום האינטליגנציה האמנותית, הפרושית, המשכלת והקדושה, עד המערכות היהבות, הסוציאליות, הפוליטיות והאקנומיות, ועד הפרולטריון לכל הליומוני אפילו דוחה ואור יאנושה

מסנה ג
 כיצד היו עושים? שלוחי בית דין יוצאים בערב
 יום טוב, ועושים אותו פריכות בקבר לקראת
 כדי שיהא נוח לקצור. וכל העירות הסמוכות לשם
 מתפנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. בין
 שחשקה, אומר להם: בא השקש? אוקרים: הין בא
 השמש? אוקרים: הין מגל וז? אוקרים: הין
 מגל וז? אוקרים: הין קפה וז? אוקרים: הין קפה
 וז? אוקרים: הין בשבת אומר להם: שבת וז?
 אוקרים: הין שבת וז? אוקרים: הין אקצר? והם
 אוקרים לו: קצרו אקצרו? והם אוקרים לו: קצרו
 שלשה פעמים על כל דבר ודבר, והם אוקרים לו:
 הין, הין, הין, כל כך למה? מפני הפיתוסים, שהיו
 אוקרים: אין קציבת העמר במוצאי יום טוב.

כל כך למה — למה באו כל השאלות הללו ולמה נקצר
 העומר בעסק כה גדול? מפני הכיבודים — שספרו בתורה שבעל
 פה שהיו אומרים: אין קציבת העומר במוצאי יום טוב —
 של פסח, אלא במוצאי שבת הראשונה שלאחר יום הראשון של פסח,
 משום שכתוב (ויקרא כג, טו): "וספרתם לכם מנחת השבת", ופירשו
 הכותמים: "ממחרת השבת" — כמשמעו שאין מביאים את העומר
 אלא ממחרת יום השבת, דהיינו ביום ראשון בשבוע, ולא הדרו לדברי
 חכמינו שפירשו את הכתוב על פי הקבלה: "ממחרת השבת" היינו
 במחרת יום טוב הראשון של פסח, בין שחל יום טוב הראשון של פסח
 להיות בחול בין שחל להיות בשבת (בעניין הצדוקים והבייתוסים
 עיין באורנו למסכת אבות א, ג); הלכך תיקנו חכמים, שיבא העומר
 כדי לעשות פרסום רב לקציירת העומר ממחרת יום טוב הראשון
 של פסח (עיין רמב"ם הל' תמידין וחוספין ז, יא). וקצרים העומר
 כלילה ולא ביום, שנאמר (ויקרא כג, טו): "וספרתם לכם ממחרת
 השבת... שבע שבתות המימות תחיינה", ואי אפשר להיות תמימות
 אלא אם כן מתחיל למנות מתחילת הלילה, שהרי הלילה תחילת היום
 הוא; והרי כתוב (דברים טו, ט): "מתחיל חרמש בקמה תחיל לספור",
 מכאן שהקציירה כלילה בשעה שמתחיל למנות (ברטנורא).

מסנה ה'
 משקרב העמר, יוצאין ומוצאין שוק ירושלים שהוא
 קלא קמח וקלי — שלא ברצון חכמים; דברי רבי מאיר.
 רבי יהודה אומר: ברצון חכמים היו עושים. משקרב
 העמר, המר הקדש מיד, וקרחקים מרים מקצות
 היום ולתלן, משקרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן
 בן זכאי, שיהא יום הנף כלו אסור. אמר רבי יהודה:
 והלא מן התורה הוא אסור? שצאמר (ויקרא כג, יד):
 "עד עצם היום הזה", מפני מה קרחקים מרים
 מקצות היום ולתלן? מפני שהן יודעין שאין בית-
 דין מתעצלין בו.

מסנה ו'
 העמר היה מתיר במדינה, ושמי הלחם במקדש.

וידבר יהוה אל-משה לאמר: דבר אל-בני ישראל ואמרת
 אליהם מועדי יהוה אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה
 הם מועדי: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת
 שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת הוא ליהוה
 בכל מושבתיכם:

אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר-תקראו אתם במועדם:
 בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח
 ליהוה: ובחמשה עשר יום לחדש הזה תג המצות ליהוה
 שבעת ימים מצות תאכלו: ביום הראשון מקרא-קדש יהיה
 לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם אשה ליהוה
 שבעת ימים ביום השביעי מקרא-קדש כל-מלאכת עבודה
 לא תעשו:

וידבר יהוה אל-משה לאמר: דבר אל-בני ישראל ואמרת

אליהם כי-תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם
 את-קצירה והבאתם את-עמר ראשית קצירכם אל-הכהן:
 והניף את-העמר לפני יהוה לרצונכם ממחרת השבת יניפנו
 הכהן: ועשיתם ביום הניפכם את-העמר כבש תמים בן-
 שנתו לעלה ליהוה: ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה
 בשמן אשה ליהוה ריח ניחח ונספה יין רביעת ההין:
 ולחם וקלי וזרמל לא תאכלו עד-עצם היום הזה עד
 הביאכם את-קרבן אלהיכם חקת עולם לדורתיכם בכל
 מושבתיכם: וספרתם לכם ממחרת השבת

מיום הביאכם את-עמר התנופה שבע שבתות תמימות
 תהיינה: עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום
 והקרבתם מנחה חדשה ליהוה: ממושבתיכם תביאו ולחם
 תנופה שתים שני עשרנים סלת תהיינה חמין תאפינה בכורים
 ליהוה: